

Creativiteit &

Creatieve therapie

Prof. dr. Henk Smeijsters
Hoofd Onderzoek KenVaK

HOGESCHOOL ZUYD

HOGESCHOOL
UTRECHT

ArtEZ Conservatorium
Arnhem Enschede Zwolle

School voor PsychoDRAMA

· | - | + + + → -> ·>
oostvaarderskliniek

Stichting
Papagene

A large, solid red oval is centered on the page. The text 'Invalshoeken' is written in white, bold, sans-serif font across the middle of the oval. The background of the slide is white, with a blue gradient on the left side.

Invalshoeken

Creatief proces

Kunstanaloog proces

Zelf-actualiserend proces

Analoog proces

Creatief proces

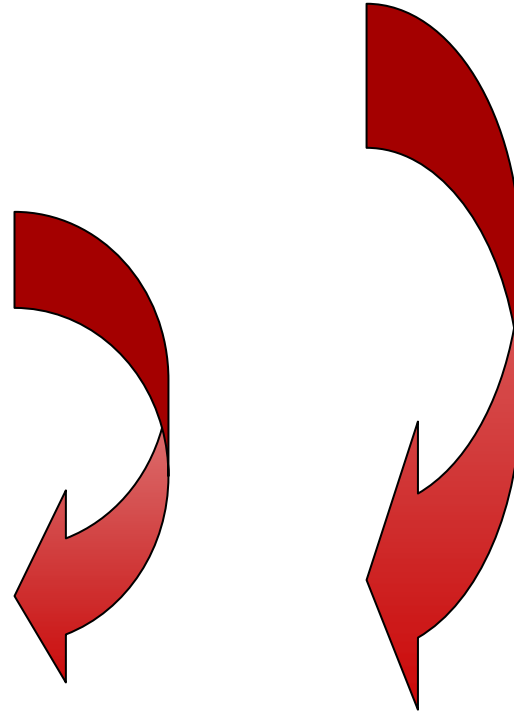
- Behoeftenhiërarchie
- Starre verhoudingen veranderen
- Appelwaarde van het medium
- Esthetische illusie, alsof situatie

Vorm in de creatief-proces theorie

➤ Chaotisch

➤ Rigide

➤ Creatief

➤ Psychische gezondheid ontstaat door creatieve vormgeving

Kunstanaloog proces

Het scheppend proces van de kunstenaar

Het proces van de student

Het proces van de cliënt

Zelf-actualiserend proces

- De gezonde kant
- Spelen en ontdekken
- Creativiteit gaat ziekte tegen

Analoog proces

- Je ziet aan de vormgeving hoe de cliënt denkt, voelt en handelt
- De cliënt speelt zichzelf
- De cliënt verandert als zijn vormgeving verandert
- Wat in het medium gebeurt staat model voor wat daarbuiten gebeurt

**‘Weten’
versus
‘Denken’**

Good guy

Bad guy

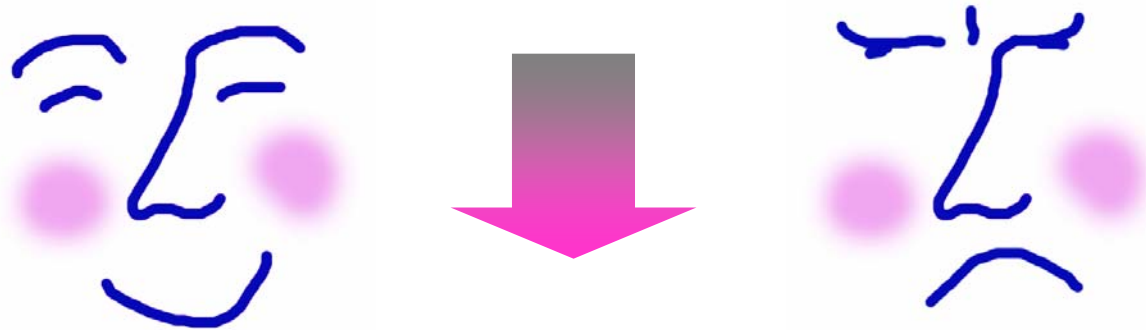

Neuropsychologische benadering

(emotionele beoordeling gaat vooraf aan en beïnvloedt het denken):

ZAJONC, LEDOUX, DAMASIO, GREENBERG

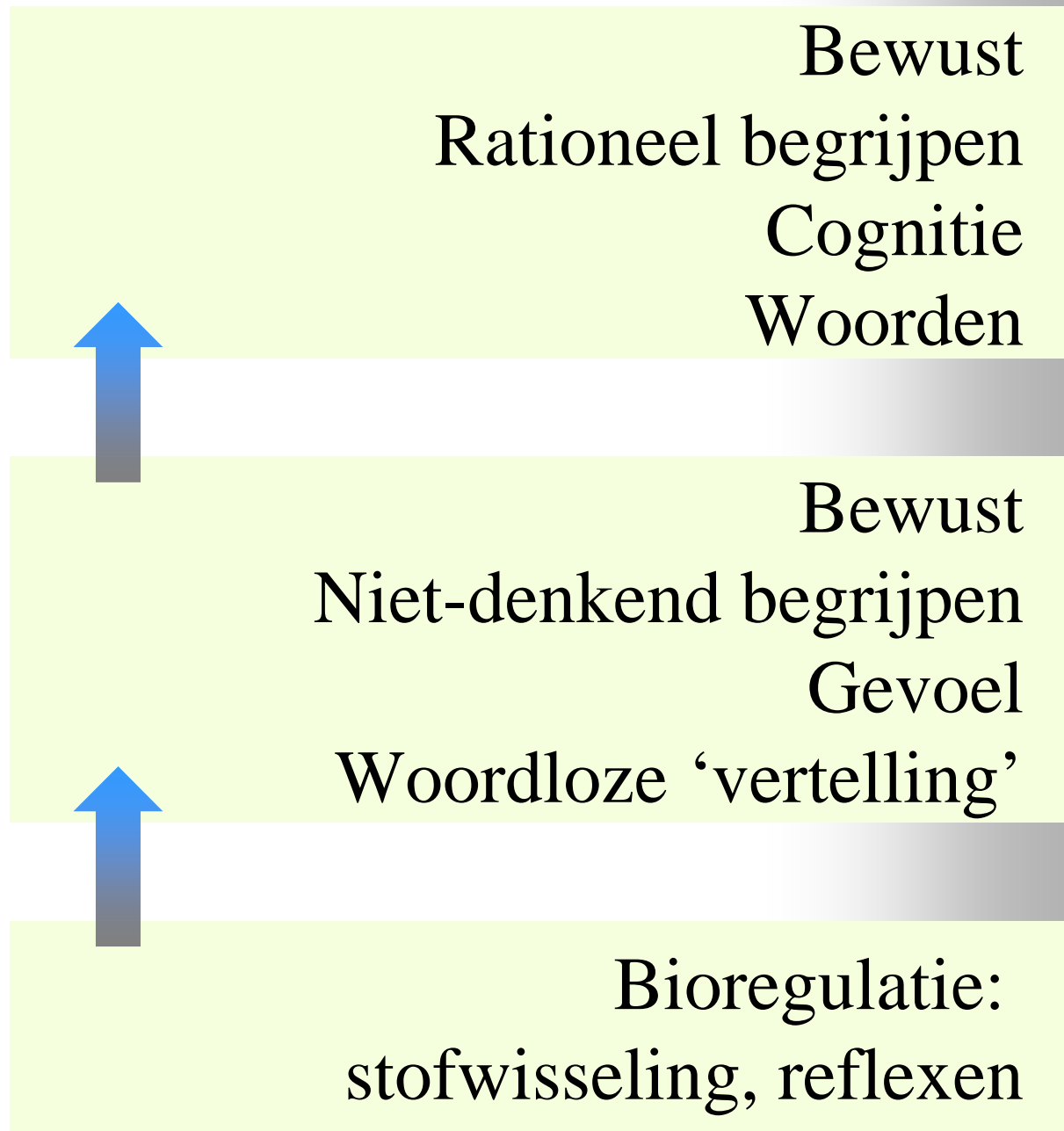
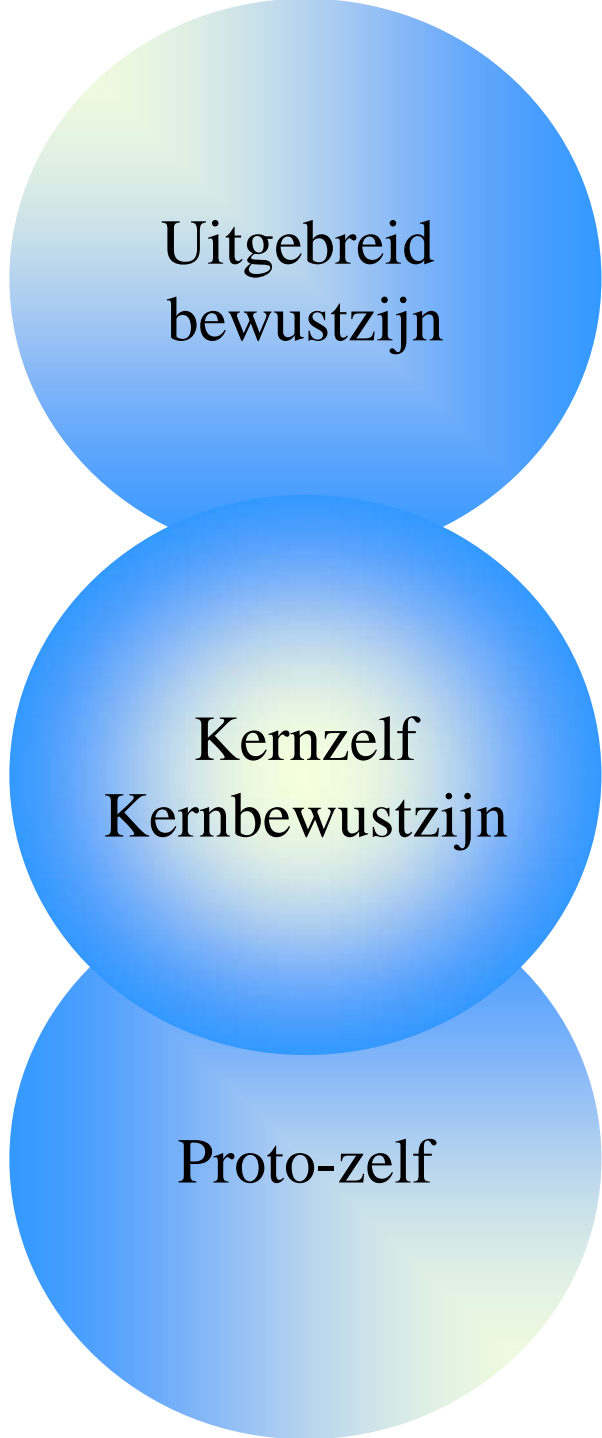
De patiënt herkent noch de good guy
noch de bad guy en weet niet waarom hij voor de
persoon op de ene foto een grotere voorkeur
heeft dan voor persoon op de andere foto

Conclusie:

We ‘weten’ meer dan we ‘denken’

**‘Weten’ d.m.v.
vitality affects in
het kernzelf**

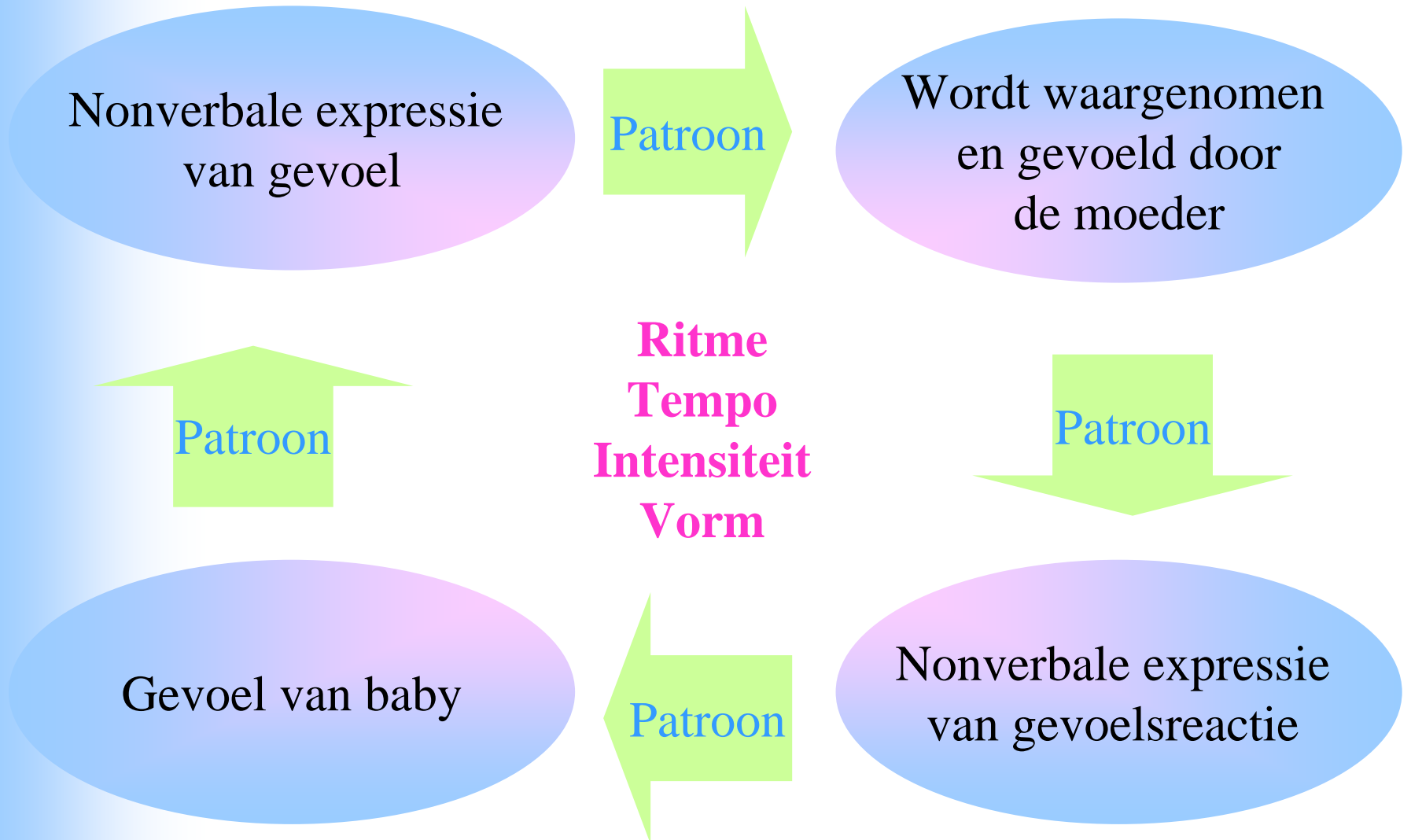
DAMASIO

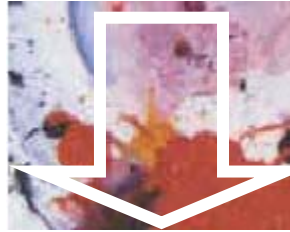
▶ **Vitality affects** zijn de **dynamische, kinetische kwaliteiten** van gevoelens, gedachten en gedragingen zoals ‘doorgaan’, ‘voorbij schieten’, ‘exploderen’, ‘crescendo’, ‘decrescendo’, ‘uit elkaar barsten’, ‘uitdoven’

▶ **Vitality affects** worden bepaald door de **parameters** ritme, tempo, intensiteit, vorm, beweging, aantal

▶ **De baby herkent eenzelfde patroon** van parameters in verschillende verschijnselen (het eigen gevoel, de reactie van de ouders in geluid, beweging enz.)

Het vernuft van de baby

Conclusie:

We 'weten' doordat we vitality affects van onszelf herkennen in patronen buiten ons, met name in kunstzinnige patronen

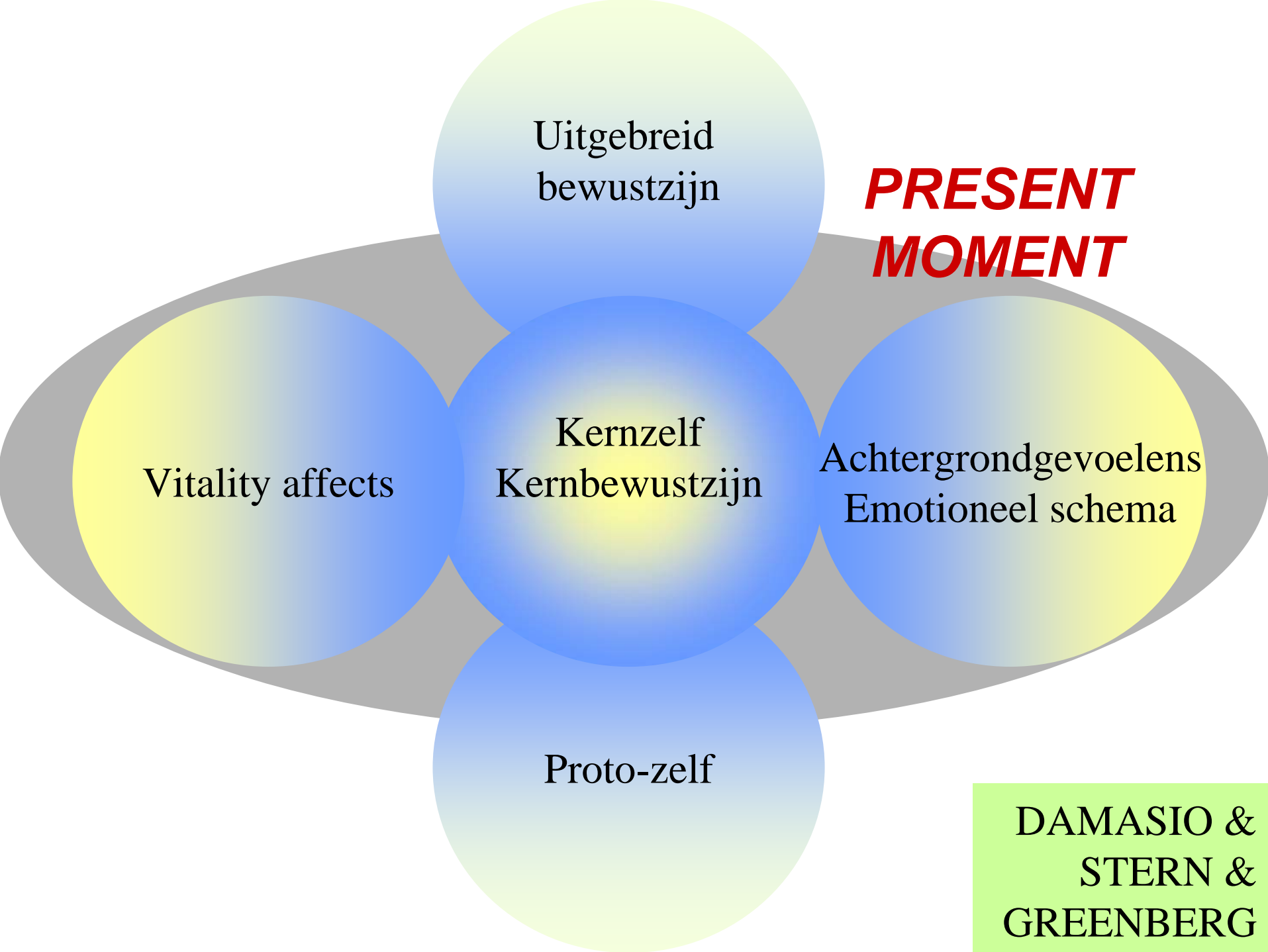
A large red oval is centered on a white background. Inside the oval, the text "Kernzelfervaring in het present moment" is written in white, bold, sans-serif font. The text is arranged in three lines: "Kernzelfervaring" on the top line, "in het" on the middle line, and "present moment" on the bottom line. The left side of the white background features a vertical blue gradient bar.

**Kernzelfervaring
in het
present moment**

▶ Wat zich in het **'present moment'** gevoelsmatig in ons afspeelt – de *lived story* – wordt het dichtst benaderd in de muzikale frase en bewegingsfrase

▶ **Kunstzinnige vorm** en **vitality affect** komen samen in het **present moment**. Kunst stelt ons in staat tijdens het present moment het innerlijk te matchen met iets buiten ons.

▶ Het zijn niet **begrippen, woorden en cijfers** die de *lived story* weerspiegelen en doen weerklinken. Symboliseren in woorden en cijfers treedt achteraf op, het is de 'après coup' ervaring (praten 'over' de ervaring).

Uitgebreid
bewustzijn

***PRESENT
MOMENT***

Vitality affects

Kernzelf
Kernbewustzijn

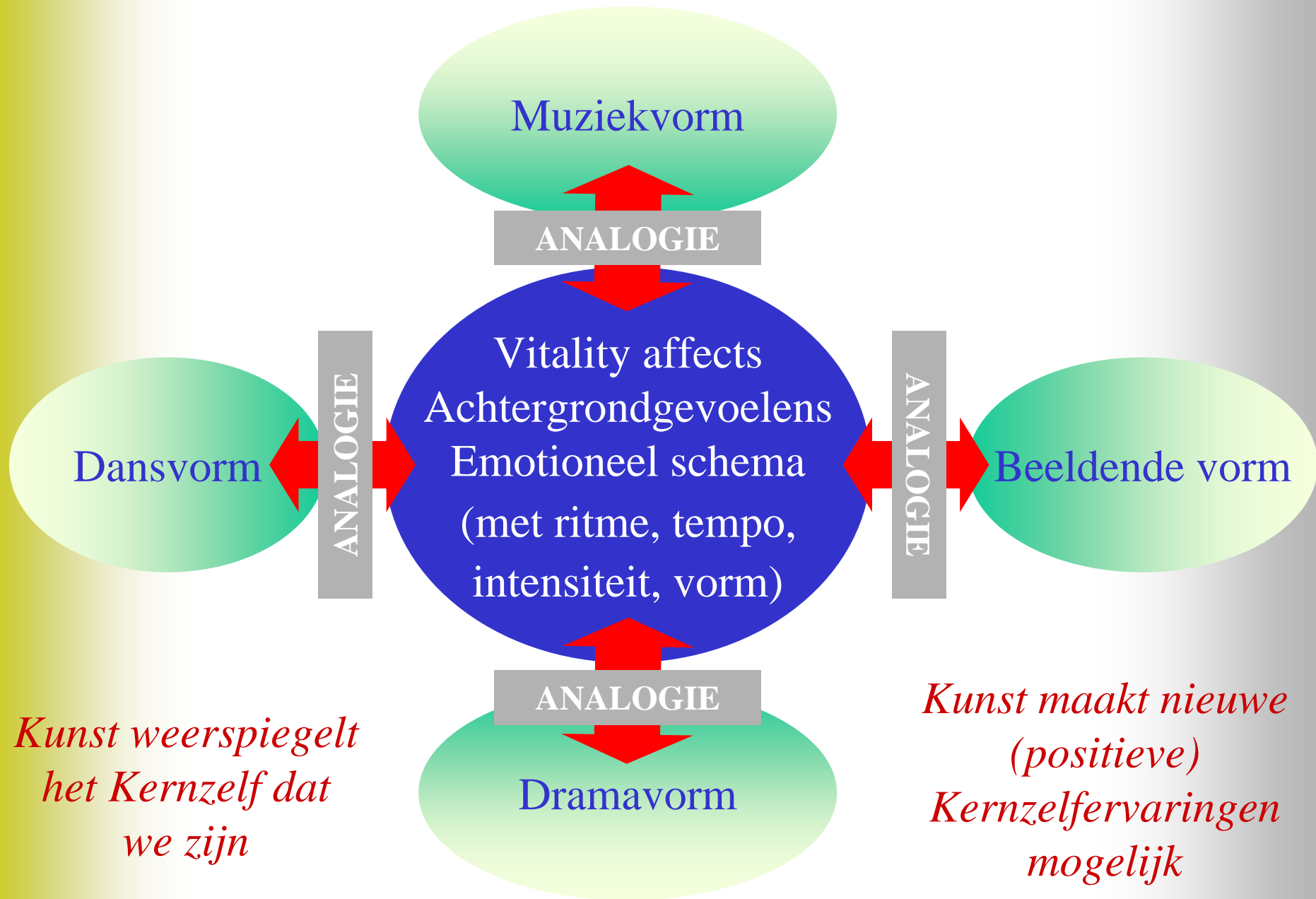
Achtergrondgevoelens
Emotioneel schema

Proto-zelf

DAMASIO &
STERN &
GREENBERG

Kunst

**Creativiteit als
activiteit van
het kernzelf**

▶ **Denkprocessen** leiden niet altijd tot de beste oplossingen

▶ **Creativiteit** betekent ‘niet-denkend’ bezig zijn, je handelend overgeven aan het present moment op basis van **intuïtie**, zonder ‘vooroverleg’

▶ **Creatieve therapie** betekent vormen op je laten inwerken, spelen met vormen en intuïtief in de vormen **ontdekken** hoe je anders kunt handelen en voelen

Niet-bedacht
Intuïtief
Vergeten

**Creativiteit
van het
kernzelf**

Improviserend
Experimenterend
Handelend

Ontdekken
in de vorm

Creatief met problemen kunnen omgaan
overstijgt de specifieke kenmerken van
stoornissen en probleemgebieden

*In de 'lived experience': dingen
anders doen en anders voelen*

Creatieve therapie

De werking van creatieve therapie

(Smeijsters)

- Doet een appel op het kernzelf
- Brengt vitality affects van het kernzelf tot expressie
- Vindt een analoge expressie van vitality affects in drama, muziek, beeld, dans, beweging
- Stelt de cliënt in staat creatief vorm te geven in het present moment
- Laat de cliënt ervaren hoe zijn vitality affects daardoor kunnen veranderen

- Damasio**, A.R. (2003). *Ik voel dus ik ben. Hoe gevoel en lichaam ons bewustzijn vormen*. Amsterdam: Wereldbibliotheek.
- Damasio**, A.R. (2004). *Descartes' Irrtum. Fühlen, Denken und das menschliche Gehirn*. Berlin: List Taschenbuch.
- Damasio**, A.R. (2005). *Der Spinoza-Effekt*. Berlin: List Taschenbuch.
- Greenberg**, L.S. (2002). *Emotion-focused therapy*. Washington-DC: American Psychological Association.
- Groot**, A.D. de (1985). *Over intuïtie*. Heymans Bulletin. Groningen Rijksuniversiteit.
- LeDoux**, J.E. (1996). *The emotional brain*. New York: Simon & Schuster.
- Smeijsters**, H. (1997). *Multiple perspectives. A guide to qualitative research in music therapy*. Gilsum-NH: Barcelona publishers.
- Smeijsters**, H. (1999). *Grundlagen der Musiktherapie*. Göttingen: Hogrefe
- Smeijsters**, H. (2000/2003). *Handboek creatieve therapie*. Bussum: Coutinho.
- Smeijsters**, H. (red.)(2005a). *Praktijkonderzoek in vaktherapie*. Bussum: Coutinho.
- Smeijsters**, H. (2005b/2006). *Same old blues*. Heerlen: Melos.
- Smeijsters**, H. (2005c). *Sounding the Self*. Gilsum-NH: Barcelona publishers.
- Smeijsters**, H. (2006a). *De muziek van het gevoel*. Sittard: Hogeschool Zuyd.
- Smeijsters**, H. (2006b). *Grundlagen der Musiktherapie*. Japanse vertaling. Tokyo: Yamaha Music Media Co.
- Smeijsters**, H. (red.)(2006c). *Handboek muziektherapie*. Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.
- Smeijsters**, H. (2006d). Vakmanschap is meesterschap. De professional als middelpunt van management en onderzoek. *Maandblad Geestelijke Volksgezondheid*, 61, 930-941.
- Smeijsters**, H. & **Cleven**, G. (2006). The treatment of aggression using arts therapies in forensic psychiatry: Results of a qualitative inquiry. *The Arts in Psychotherapy*, 33 (1), 37-58.
- Stern**, D. (1985). *The interpersonal world of the infant*. New York: Basic Books.
- Stern**, D. (2004). *The present moment in psychotherapy and everyday life*. New York: Norton & Company.

Literatuur